

5. *Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України / За заг. ред. В. Зубка. - К.: Видавничий дім "Akademia", 1997. - 290 с.*

COMPARATIVE CHARACTERISTIC OF CURRICULUMS FOR SPECIALISTS OF PHYSICAL REHABILITATION PREPARATION IN UKRAINIAN HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENT.

ANDRII HERTSYK.

Lviv State Institute of Physical Culture.

The article considers the problems of curriculums for specialists of physical rehabilitation preparation in Ukrainian higher education establishment. It was assumed that analyzing of curriculum data would help us to find new ways to improve the preparation of specialists of physical rehabilitation.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИХОВАННЯ У МОЛОДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

ІРИНА ГУЗЕНКО, МИКОЛА БОРИЩАК

Львівський державний інститут фізичної культури

Становлення української державності — складний і тривалий процес, важливу роль у якому належить професіоналам — фахівцям з різних галузей знань. Педагогічна підготовка національно зорієнтованого вчителя фізичного виховання зумовлена вимогою часу. Від кваліфікованих спеціалістів фізичного виховання залежить якість підготовки фахівців спортивного напрямку. Ефективність їхньої підготовки пов'язана насамперед із знанням основ моральної культури українських народних традицій, специфіки морального виховання. Це позначається на формуванні їхнього світогляду й умінні передати базові цінності наступним поколінням. На основі творчого використання знань про українські народні традиції, досконалого знання рідної мови, застосування її у практичній діяльності майбутні вчителі фізичного виховання повинні володіти практичними навичками підготовленості до здійснення означеного процесу, тобто виховувати молоді покоління свідомим у любові до Батьківщини, рідної мови. Майбутніх вчителів фізичного виховання потрібно навчити вмінню визначати головні ідеї та виховні аспекти народних традицій морального виховання з метою формування національних якостей, а також світогляду, виховувати повагу до традицій українського народу, національну свідомість, що передається з покоління в покоління, бажання наслідувати їх. Цей процес пов'язаний з виробленням молодими поколіннями світоглядних засад, переконань, поведінки, що суттєво впливає на рівень розуміння споконвічних потреб рідного народу.

Зокрема студенти Львівського державного інституту фізичної культури поповнюють свої знання з української історії, ознайомлюючись з численними Львівськими пам'ятками культури і архітектури, відвідуючи музеї, виставкові зали картинні галереї. Особистість спортсмена формується не лише під впливом спортивної роботи, а й мікросередовища. Спортсмени освоюють навколишній світ на основі досвіду спілкування. Загальновідомо, що стереотипи людської діяльності зберігаються упродовж віків. За виховною спрямованістю освіта вчителя фізичного

виховання зорієнтована на вміння виховати моральні якості та національну свідомість в учня.

Удосконалення змісту спортивного виховання студентів фізкультурних закладів передбачає розв'язання таких завдань:

- системне поглиблення знань із проблеми морального виховання;
- виховання стійкої потреби діяльності на основі національної свідомості;
- вироблення у студентів спортивних закладів професійних умінь і навичок;
- постійний розвиток інтелектуальних і практичних знань, пов'язаних із вивченням і збереженням народних традицій.

При відборі методів виховання спортивної молоді беруться до уваги організаційні, пізнавальні, розвиваючі та виховні функції. Виходячи з кожного окремого методу, можна розподілити їх на три великі групи: виховання національної свідомості спортсменів під керівництвом викладача; методи формування національної свідомості; методи стимулювання професійної праці.

До методів морального виховання під керівництвом викладача фізичного виховання належать: робота зі спортивною науково-пошуковою літературою, інструктаж, бесіда, методи перевірки, оцінювання знань, умінь та навиків студентів. Поєднання цих методів мало забезпечити досягнення початкових завдань і належної підготовки викладачів фізичного виховання, використання найефективніших методів, єдність різноманітних виховних впливів. Необхідно залучати молодь до активної участі у спортивних заходах. При цьому студенти в конкретних ситуаціях набувають умінь, вкладають особистий внесок у розв'язання номінальних потреб. Сучасна теорія діяльності ґрунтується на ідеалах гармонійно розвинутої особистості, в якій наявні чіткі принципи національної свідомості. Викладач, який виховує молоде покоління, повинен мати високу духовність, яка відіграє надзвичайно важливу роль у його діяльності.

Духовність є специфічною якістю особистості, котра характеризує мотивацію і смислові особливості її діяльності. Духовність є передусім позицією ціннісної свідомості, що притаманна усім її формам — науковій, політичній, правовій, етичній, релігійній, естетичній, художній. Виховання і підготовка національно свідомих громадян залежить від рівня майстерності викладача. Велике значення надається не лише науковим знанням, а й особистим рисам характеру, тим якостям, без яких викладач не зможе обійтися у практичній роботі: відданість національній ідеї, добросовісне ставлення до роботи тощо.

Велике значення у роботі викладача фізичного виховання з молоддю має виховання патріотизму. А це, насамперед, вимагає від педагога вдосконалення власних поглядів, постійного росту духовного потенціалу. Майбутній викладач повинен уміти здійснювати самоаналіз, вивчати, узагальнювати й визначати кращі підходи для своєї професійної скарбниці. Ґрунтовний аналіз педагогічної діяльності надає можливість кожному викладачеві побачити зв'язок між методами, які він використовував протягом певного проміжку часу і досягнутими результатами. Педагогічний аналіз розвиває загальну культуру викладача-спортсменця, підіймає його національну свідомість, впливає на зростання творчої активності та змінює погляд на працю, а отже, за словами В.О. Сухомлинського, є активним збуджувальним засобом процесу самовиховання і самоосвіти педагога

[1]. Отже, практична підготовка майбутнього викладача фізичного виховання вимагає вироблення таких умінь:

- відбір і зіставлення фактів узагальненого матеріалу;
- відмова від методів, які не сприймаються викладачами фізичної культури закладів освіти;
- удосконалення своїх знань та вмінь на основі викладацького аналізу, підґрунтям якого є встановлення зв'язків між дітьми і викладачем.

Підготовка майбутніх викладачів фізичного виховання є ефективною за умови, коли студенти активно вирішують на практиці конкретні завдання національного і морального виховання. Викладачі вищого закладу освіти спортивного спрямування повинні забезпечити не лише усвідомлення теоретичних знань з проблеми національного виховання, але й допомагати оволодіти методами, вміннями реалізувати їх на практиці.

Отже, на сьогодні навчально-виховний процес у сучасних вищих навчальних закладах спортивного спрямування формує недостатній рівень підготовки загалом. Ефективна підготовка майбутніх вчителів фізичного виховання до означеної діяльності стає можливою за умов: орієнтації студентів на національну систему виховно-навчальної роботи зі студентами; системний підхід, що включає різні види діяльності (навчально-пізнавальну, пошуково-дослідницьку, практично-педагогічну) при поетапному формуванні підготовленості студентів; підбор змісту, форми і методів навчання, які б забезпечили їй відповідність із практичною діяльністю ВЗО, при цьому потрібно зважати на специфіку здійснення процесу морального і національного виховання вчителем фізичного виховання.

Моральне виховання особистості — важлива складова її монокультурного зростання. Освітній заклад стає справжнім осередком культури лише тоді, коли в ньому панують чотири культури: культ Батьківщини, культ людини, культ мети, культ рідного слова.

У проєкті національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті зазначено, що пріоритетами державної політики в розвитку освіти є: “Розвиток україномовного освітнього і культурного простору, формування національних та загальнолюдських цінностей” [2].

Важливим чинником національного культурного зростання особистості є розвиток її мовної культури, головного інструменту життєдіяльності — слова і мислення. Актуальність даної проблеми зумовлена новітніми завданнями пошуку загальнолюдського змісту в національній культурі. Адже на такій основі формується новий тип мислення, свідомості. На підтвердження цих слів Львівському державному інституті фізичної культури систематично відбуваються загальноінформаційні виховні години, літературно-мистецькі вечори (“Рідна мати моя”, “Безсмертна велич Кобзаря”, інсценізація твору І. Котляревського “Наталка Полтавка”, вечір козацької слави, вечір поезії репресованих), зустрічі з цікавими особистостями, що сприяє формуванню правильного розуміння світопорядку і вмінню організувати власний підхід до професійної освіти. У наші дні вимоги, що висувують до будь-якої форми суспільної діяльності, обов'язково пов'язані з національно-духовною й моральною культурою, оскільки її високий рівень є необхідною умовою ефективності будь-якої праці, особливо викладацької [3]. Формування й монокультурний розвиток високоморального педагога є напрямком

у теорії та практиці сучасної освіти. Світ людської культури виступає сферою формування розвитку моральної культури, національної свідомості особистості на засадах етнопедагогіки. Але наявність національної культури от не є достатньою умовою набуття етнічною спільнотою нової якості часу — консолідації. Є певні ознаки, за якими можна їх виявити. Мова, рідна земля, народ. Мова — це наша національна ознака, у мові наша культура, ступінь нашої свідомості; “І поки живе мова — житиме народ, як національність. Не стане мови — не стане й національності...” [4].

Отже, у вихованні моральної особистості важливу роль відіграє рідне слово. Рідна мова — це вияв національного буття, універсальна скарбниця духовних надбань і основний засіб передачі їх з покоління до покоління, це засіб мислення, пізнання дійсності й формування національного світогляду і характеру [5].

Одним із провідних напрямків реформування освіти Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття) визначає “утвердження принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбства, інших добродійностей” [6], тому Рада Європи надає великого значення розробці Кодексу Базових цінностей та передачі цих цінностей іншим поколінням. Перед вищим закладом освіти спортивного спрямування ставляться особливі вимоги до підготовки нової генерації спортивних кадрів з високою моральною культурою, з високим рівнем національної свідомості, які здатні забезпечити процес національного виховання молоді.

Отже, важливим критерієм сучасної науки та практики є не тільки досконалий рівень професійної спеціалізації викладача, але й спрямованість його духовної і національної свідомості, моральної культури, що виконує гуманізуючу, виховну функцію у суспільстві. Основним показником підготовки викладацьких кадрів є спортивний рівень їхньої особистої національної свідомості, в душі якої вони повинні виховувати молодь, як фахову.

Національна свідомість є необхідною складовою системи культури викладача, це складова успіху для виховання національної свідомості студентської молоді. Національне і моральне виховання трактується як сукупність моральних вартостей, які створюються і використовуються суспільством.

У викладацькій багатогранній діяльності значну увагу потрібно приділяти патріотичному вихованню молоді. До провідних складових цього процесу належать:

— вивчення та впровадження головних засад української народної освіти, які передусім, ґрунтуються на національному, трудовому, розумовому, моральному вихованні;

— ознайомлення з історією свого краю;

— збереження й розвиток мовного середовища;

— вивчення культурних здобутків своїх пращурів;

формування активної життєвої позиції, подолання байдужості, ініціативності, пасивності;

розвиток патріотизму, національної гордості, самоповаги.

Такий підхід до виховання спортсменів сприяє усвідомленню свого місця серед інших націй і народностей світу. Потрібно послідовно та цілеспрямовано вивчати історію свого народу, користуватися позитивним досвідом попередніх поколінь.

В Україні, як і в інших країнах світу, історично склалася система виховання, котра, беручи до уваги національні риси і самобутність українського народу, є надійним гарантом розвитку особистості. Серед основних вартостей сучасного українського спортивного виховання, таким чином, виокремимо українську ідею, державну незалежність України, самопожертву в боротьбі за свободу нації, патріотизм, готовність до захисту віри в національну ідею, почуття національної гідності [7].

Виховання національно свідомої моральної особистості актуальне і своєчасне завдання освіти, адже національне спортивне виховання є невичерпним джерелом духовного багатства суспільства.

Потрібно наголошувати на перевазі демократизації суспільства, висвітлюючи позитивні наслідки цього процесу під час виховання національної свідомості спортивної молоді. Також потрібно згадати позитивний вплив національного виховання у родині. Надаючи студентам поради, потрібно намагатись привчати їх аналізувати власні вчинки, ставити перед собою завдання, ретельно і вчасно виконувати їх, бути організованими, вимогливими до себе, прикладати найбільших зусиль для досягнення поставленої мети.

Сьогодні ставить перед викладачем спортивних закладів завдання оволодіти методикою національного і морального виховання юних громадян незалежної України зі стійкими моральними якостями і високим рівнем національної свідомості. Реалізуючи мету демократичного виховання перспективній ідеї жити в правовому суспільстві, держава дбає про посилення національного виховання.

Шляхи формування національної свідомості спортивної молоді можуть бути застосовані під час навчально-виховної роботи в сучасних умовах. Використання досвіду викладача, який ґрунтується на історії, традиціях народної педагогіки національної культури, дозволить розширити арсенал засобів впливу на молодь у умовах розбудови української державності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухомлинський В.О. *Сто порад вчителю*.— К. : Рад. школа.— 1988.— 304 с.
2. *Державна національна програма "Освіта" / "Україна XXI століття"*.— К. Райдуга 1994.— 62 с.
3. Хоткевич Г. *Історія України для шкіл вищих, початкових і середніх*. Ч.1.— Полтава : Педагогічне бюро Полтавської губернської народної управи, 1918.— 138 с.
4. Огієнко І. *Українська культура . Коротка історія культурного життя українського народу: Курс , читаний в українському народному університеті*.— К., 1991.
5. Хоткевич Г. *Хто ми і чого нам треба*.— Харків: Рідне слово , 1917.— 30 с.
6. *Державна національна програма "Освіта" / "Україна XXI століття"*.— К. Райдуга 1994.— 62 с.
7. *Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні*. Педагогічні концепції.— К.: Школяр, 1997 - 113 с.